

VITTT

det enda tänkbara

En fråga ställd för några år sedan ledde Birgitta Nordström in på ett forskningsarbete kring textilens betydelse när det man inte vill ska hända händer.

Vintersolen letar sig in i Birgitta Nordströms ateljé, på Hönö utanför Göteborg. Ljuset faller mjukt över vita handvävda små filtar som ligger fint ordnade i en låda. Arton stycken, alla olika. Hon tar fram en efter en och lägger dem på bordet. Ett antal är dubbelvävar, en är en väffelväv, en är ett hålkruis. Alla är vita.

FILTARNA INGÅR i ett konstnärligt utvecklingsarbete som tog två år att genomföra. Arbetet var svaret på en fråga. En fråga ställd flera år tidigare.

– Det började med att jag blev inbjuden att medverka som föreläsare på ett forskningsseminarium *Arts Health (Konst och hälsa)* vid Newcastle University i Australien 2009.

Jag blev ombedd att göra en presentation, ett s k *paper*. Men istället för att göra en skriftlig redogörelse som bygger på enbart ord, tog jag fasta på en konkret textil att utgå ifrån. Jag vävde ett vitt bårtäcke med pärlemorknappar (se VM 3/09).

Hon tog med sig bårtäcket och hade som en fysisk presentation, vilket fungerade mycket bra i denna akademiska värld, där det inte är så vanligt att visualisera sina teser i form av en textil.

– Jag berättade att vi i Sverige har en gammal tradition med bårtäcken för att svepa kistan. En företeelse som sträcker sig tillbaka till medeltiden, under en tid bortglömd, men nu på väg tillbaka. En kvinnlig australiensisk läkare kom fram till mig efter föredraget och frågade om jag kunde väva filtar till svepning av barn som dör vid födseln. ”Jag vill ha ett skåp där det finns filtar redo att hämta när det vi inte vill ska hända händer”.

Just då var hon inte mogen att gå vidare med frågeställningen, först ett par år senare väcktes tankarna igen.

Det var i samband med att ett konstnärligt utvecklingsarbete på HDK skulle initieras.

– När jag tog mig an frågeställningen om jag kunde väva svepefiltarna var den största svårigheten att det inte är min historia eller erfarenhet.

Min ingång fick bli att väva det vackraste jag kunde.

DE FÖRSTA PROVERNA vävdes i olika färger, som den mättat röda, den rosa och till och med den ljus blå.

– Inte för att jag tvekade inför den vita, men jag ville vara säker, och när jag testat andra möjligheter var det den enda tänkbara.

Jag använder mig av den långsamma metoden. Inte bara för att det är meningsfullt i sig att väva för hand. Det händer också något mentalt.

Hon valde den finaste, mjukaste ullen, tunt skimrande silke, lin i vita och oblekta toner, den blekta, helt vita bomullen och den oblekta som när den kommer tillsammans med de andra materialen kan dra åt rosa. Något man ser först när den är i väven. Ullen kan dra lite åt det gula. Subtila nyanser som är viktiga i helheten.

De olika materialmötena är viktiga. Ullen och silket som gärna samspejar – gifter sig med varandra.

Linets stela och lite bångstyriga egenskaper. Och bomullen som i mötet med exempelvis ullen, som man lätt kan filta, lever sitt eget liv.

ovan / Birgitta Nordström i sin ateljé på Hönö.

nedan tv/ Den 47 meter långa lindan vävdes för att sammanfatta forskningsprojektet / *sin linda*.

nedan th / 6 av filtarna är rena dubbelvävar, 5 är varianter på inslagsförstärkta vävar, 4 är varianter på enkla vävar solvade i spets och två är satiner. Alla har en insida och en tydlig utsida.

Alla filter har en insida och en utsida. Det är viktigt. Materialet varierar, och bindningarna.

Flera är vävda i dubbelväv. Dubbelväven ger stora möjligheter att skapa ytor, som blir helt olika på de båda sidorna.

Den ena sidan kan vara i ull, den andra i lin eller bomull. När vävnaden tvättas filter sig ullen och drar sig samman. Sidan med lin/bomull får en spännande textur, olika beroende på hur anbindningarna placeras (de ställen i väven där trådar från ena lagret binder i det andra).

Bindningarna varierar från filt till filt. En del har tuskaft på båda sidor, andra har variationer av tuskaft och kypert. Alla är vävda i Birgittas vävstol i ateljén. En kontramarsch med 16 skaft och 16 trampor.

– Även om jag väver tuskaft i båda lagren solvar jag på 16 skaft, det ger mig stora möjligheter att förändra uppknytningar och placera anbindningarna där jag vill. Jag kan lätt skapa en kypert bara genom att knyta om tramporna.

Förutom dubbelvävarna finns filter i inslagsförstärkt tuskaft och satin. En filt är vävd i våffelväv, en annan i hålkrus.

– Våffelväven var självklar, det är den optimala sjukhusfilten. Den finns på många av våra sjukhus, men då oftast gul och i en rätt så trist kvalitet.

I våffelväven har den mjuka, luftiga ullen sällskap av den blekta bomullen. När ullen filteras förblir bomullen oförändrad och hittar sina egna slingriga vägar.

Hålkruset ger på den ena sidan ett fint, lite flätliknande mönster, på den andra sidan finner man det karaktäristiska hålmönstret.

BIRGITTA NORDSTRÖM

Född i Göteborg 1963.
Utbildning HDK,
Högskolan för design och konsthantverk, 1989-1995

Offentliga uppdrag

2000 Textila reliefer till Växjö lasarett 2000
2002 Fondridå till konsertsalen
på Kulturbuket Mellerud, Statens konstråd
2005 Bårtäcke till Högsbo församling
2006 Bårtäcke till Öckerö församling
2011 Korkåpa till Göteborgs Domkyrka
2013 Biskopsåpa till Göteborgs stift
Övriga uppdrag
2010-11 *I sin linda* Konstnärligt utvecklingsarbete,
Göteborgs universitet
Pedagogisk verksamhet
2009- Lektor i textilkonst, HDK, Göteborgs universitet

Aktuellt: Uppdrag, *Landmärken*, biskopsåpa
till Göteborgs stift. Forskningsprojekt *I ritens rum*.
Licentiatarbete vid Göteborgs universitet 2013-2015,
finansierat av Göteborgs slöjdförening
Hemsida: www.birgittanordstrom.se

Hålkruset hittade Birgitta i en bok om hemtextilier av Astrid Sampe. God form, materialkänsla och balans i väven. Inspirationen tog nya vägar och fann sin plats.

På en annan filt är ett M broderat, som ett Mariamonogram.

I OCH MED ATT FORSKNINGSARBETET har varit offentligt, har Birgitta fått kontakt med människor som berättat om sina erfarenheter.

En sjukhuspräst delgav en upplevelse av en svår olycka där modern räddades och barnet dog. "Det fanns bara en liten handduk, tänk om det hade funnits en filt".

EN KORT TID efter att hon påbörjat sitt arbete med att väva filterna anordnades ett Mariasymposium i Skara, arrangerat av Svenska kyrkan. Birgitta berättade där om sin tvekan inför uppgiften. En av deltagarna, en kvinna vars lille pojke dog för 17 år sedan, berättade att hon fortfarande funderar på om han fryser. "Väv, och väv den varm", bad hon mig.

Birgitta stannar upp i sin berättelse, i flera skeden har verkligheten kommit nära. Betydelsen har blivit konkret.

PARALLELLT MED ATT Birgitta vävde filterna hemma i ateljén fanns en vävstol med en dubbelväv uppsatt på HDK (Högskolan för Design och Konsthantverk). Studenterna provvävde och var delvis med i processen.

En av de viktigaste medarbetarna i projektet är teknikern i fiberverkstaden, Marianne Davidsson. Tillsammans har de löst många frågor. Birgitta tar fram en filt och visar en kantavslutning, ena lagret är vävd lite längre, vikt över på andra sidan och fällad. Det bildas små vågor. Små, små detaljer som höjer helheten.

– När jag kommer till avslutningar är det lätt att tappa helhetsperspektivet och hamna i hantverket.

ALLA FILTERNA FINNS PRESENTERADE i en vacker, poetisk bok med samma titel som projektet, *I sin linda*. Filterna är avbildade tillsammans med bindemönster och vävteknik.

Filterna har varit ute på utställning, där uppmaningen varit att ta på dem och känna hur de känns.

FÖR ATT BINDA SAMMAN sitt utvecklingsarbete vävde Birgitta en nästan 50 meter lång linda. Den hänger på väggen i ateljén. De svarta invävda trådarna är konkreta händelser. Birgitta berättar: *telefonen ringer, jag blir avbruten, jag tar en paus och äter, jag går en promenad med hunden på stranden. Hans sniffande påminner om hur jag undersöker och forskar.*

Vävningen varvades med skrivande: Hon läser ett stycke som handlar om de allra sista inslagen. Som vävare känner man igen sig. Jag frågar om vi får publicera en del av texten till våra läsare. "Så gärna" svarar Birgitta generöst. Det är så det är i hennes konstnärskap – en dialog mellan väven och omvärlden, mellan det textila och människorna.

NÄR VI TRÄFFAS NÅGRA VECKOR INNAN JUL 2013 är Birgittas forskning inne i ett nytt skede. Under hösten fick hon ett stipendium av Göteborgs slöjdförening som möjliggör en två års doktorandtjänst för att genomföra ett licentiatarbete i samarbete med Röhsska museet.

I fiberverkstaden på HDK finns en datoriserad vävstol med

individuell trådstyrning, TC-1. Vävarer trampar på en pedal som via mönstret i datorn och med hjälp av tryckluft ger en signal till vilka av de 880 trådarna som ska sänkas respektive höjas inför varje inslag.

Handvävningen är mycket närvarande samtidigt som hon har stora möjligheter att hitta nya bindningar och kvaliteter att arbeta vidare med.

I 17 METER VARP med två olika ullkvaliteter vävs nu provvävar som sedan ska vidareutvecklas industriellt. Hennes ambition är att de ska produceras i Sverige och hon har kontakt med ett väveri i Kinnatrakten.

Att handväva svepefiltarna är uteslutet.

– När jag kom till detta stadiet, att filtarna ska kunna användas i vården, blev handvävningen ett hinder. Filtarna ska inte vara förknippade med mig, de ska inte vara personliga. Och de ska kunna produceras i stor skala till ett rimligt pris.

SOM HON SJÄLV uttrycker det kommer hon lämna den trygga ateljén och gallerirummet för att ta sig ut i verkligheten. Hur det blir vet hon inte än. Hon söker kontakt med människor som arbetar i vården, sjukhuspräster och människor med erfarenhet av sorgen att mista ett litet barn.

– Det jag vet är att filtarna ska vara mjuka. Och de ska ha en tydlig insida och utsida.

För att nå fram till denna insikt har arbetet med de handvävda filtarna varit helt nödvändigt. A

Sista dagen, sista metern

Komma tillbaka till väven och ateljén efter en veckas uppehåll var en fysisk upplevelse.

Spolar upp de sista rullarna.

Drar fram.

Känner hur träet på slagbommen är silkeslent, nött av händer, konstant polerat.

Med vänstra långfingret känner jag av spänningen i trådinslaget när jag vänder, likadant med högra sidan, skytteln löper från hand till hand i det öppna skälet.

Tummen hindrar spolen från att rullas upp.

Höger fot byter trampa.

Kommer ihåg att andas i takt

eller snarare väva i takt med andningen.

Rytmen i kroppen.

Blicken fokuserad på händelser, ett trådbyte, väver fem centimeter, några minuter har gått, hur har jag tänkt?

Ateljén börjar bli varm igen.

TEXT AV BIRGITTA NORDSTRÖM